

Людмила Кононенко,

начальник управління соціально-культурних проблем та дозвілєвої роботи Міністерства культури і мистецтв України

БІБЛІОТЕКИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СЛУЖБИ: МІЖНАРОДНЕ КУЛЬТУРНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

**(З ДОСВІДУ РОБОТИ ЗАРУБІЖНИХ КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ
В УКРАЇНІ)**

Свої культурні представництва на теренах нашої країни відкрили Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Франція, Німеччина, Ізраїль, Австрія. Вони протягом десятиліть проводять послідовну і зважену політику в сфері поширення своєї мови та культури за кордоном, тому видається доцільним вивчити як державні підходи до реалізації зовнішньої культурно-інформаційної діяльності в цих країнах, так і практику її здійснення в Україні.

Франція була першою країною, яка сформулювала принципи зовнішньої культурної політики й протягом понад сторіччя створила в світі мережу численних і надзвичайно різноманітних за своїми формами інституцій.

Французькі культурні, освітні, наукові установи за кордоном є, передусім, місцями міжкультурних зустрічей та обмінів. Ці заклади покликані залучати до спілкування франкомовну громаду та тих, хто цікавиться цією країною й усім, пов'язаним з нею, спеціалістів з різних галузей знань, звичайну «публіку», пропонуючи їм певну кількість послуг: бібліотеки, широку інформацію, курси французької мови, конференції, виставки, концерти тощо.

При всій різноманітності форм цих культурних утворень серед них виокремимо, з одного боку, власне культурні центри у широкому розумінні цього визначення, незважаючи на їх точну назву, відомчу приналежність. З іншого боку, це Альянс Франсез, асоціації місцевого характеру, які об'єднують представників тих країн, де вони утворені, свого роду громадські клуби або своєрідні культурні осередки, що пропонують великий набір видів діяльності. Слід відзначити сім центрів науково-технічної інформації CEDUST, заснованих у деяких постіндустріальних країнах. Ці установи мають на меті розкрити наукові й технологічні досягнення Франції, підкреслити їх зна-

чення, зробити доступними для зарубіжних наукових та інженерних кіл.

Крім того, поза межами країни функціонує розгалужена мережа французьких шкіл і ліцеїв, п'ять великих наукових закладів та Французька академія у Римі, т. зв. «Villa Medicis».

Французький культурний центр (ФКЦ) в Україні «Institut Francais d'Ukraine» є досить типовим зразком подібних центрів за кордоном. Створений понад сім років тому спочатку на засадах філії ФКЦ у Москві, нині він надає відвідувачам повний спектр традиційних культурних «послуг». Тут працюють медіатека, що поєднує в собі звичайну бібліотеку та аудіо-, відеотеку, відеосалон, є невеличкі експозиційні площі. Центр тісно співпрацює з українською організацією Альянс Франсез та місцевими відділеннями в областях. Саме Альянси проводять роботу з т. зв. масовим відвідувачем з організації курсів французької мови.

Активна культурно-мистецька діяльність Центру охоплює всі види і жанри сучасного мистецтва країни: це не лише презентація французького мистецтва в його стінах. Головний принцип усієї творчої концепції ФКЦ - зміцнення спілкування й співробітництва між митцями України і Франції. Як правило, він бере участь у найвагоміших культурно-мистецьких подіях, що відбуваються в Україні, наприклад: кінофестивалях «Молодість», «Пролог», фестивалях «Музика молодих», балету імені Сержа Лифаря тощо.

Останнім часом у Центрі виразно визначилася тенденція поширювати свою діяльність на культурно-мистецькі акції, що відбуваються поза столицею, зокрема ФКЦ постійно бере участь у проведенні вже традиційних джазових фестивалів «Дніпрогастроль» у Дніпропетровську, сучасної музики «Два дні, дві ночі нової музики» в Одесі тощо.

Прикладом ширшого співробітництва може слугувати організований у Чернівцях ФКЦ спільно з Гете-Інститутом та Посольством Австрії в Україні колоквиум, присвячений одному з найвидатніших німецькомовних поетів ХХ ст. Полю Селану (Паулю Целану), котрий народився у Чернівцях і тривалий час жив і працював у Парижі.

ФКЦ в Україні за понад сім років існування певним чином досягнув своєї мети - сьогодні він не потребує реклами, навколо нього згуртувалося досить широке коло прихильників. З ним активно співробітничать творчі спілки, керівники провідних закладів культури, директори концертних і виставкових залів, видатні діячі мистецтва, журналісти, мистецтвознавці, науковці, викладачі французької мови. Бюро лінгвістичного та освітнього співробітництва, яке працює при Центрі, щорічно організовує понад 100 стажувань у Франції, в т.ч. для творчих працівників.

Основний девіз ФКЦ в Україні «вільний діалог і співробітництво» реалізується в його повсякденні, переважно через культурно-мистецькі й освітні програми, хоча за останні два роки помітно визначилася тенденція до активізації бібліотечно-інформаційної діяльності.

Головним офіційним представником Великої Британії з питань культурних зв'язків за кордоном є Британська Рада (The British Council) (далі - Рада), заснована в 1934 р. Королевською хартією як добродійна організація, що має на меті допомагати розумінню та позитивному сприйняттю досягнень країни в світі. Завдання Ради полягає у встановленні довгострокового й найширшого співробітництва з іншими державами та у зміцненні міжнародного взаєморозуміння.

Її робота зводиться до певних видів діяльності в галузі мистецтва і літератури, освіти та підвищення кваліфікації, до професійних, академічних і наукових обмінів, підтримки країн, що розвиваються. Ця програма забезпечується широкою мережею бібліотек, навчальних центрів та інформаційних служб.

Одним із важливих, хоча й не головних напрямів діяльності Ради є організація і підтримка британських мистецьких заходів за кордоном. Щорічно відбувається понад 1400 акцій, які відбивають культурну гаму сучасної Британії та, створюючи інтелектуальну спільність між митцями й глядачами, поширюють досвід і британських,

і зарубіжних акторів, художників, музикантів, кінематографістів та літераторів. Це й гастролі драматичних, танцювальних і музичних колективів та виконавців, виставки живопису, скульптури й фотографії, покази фільмів та кінофестивалі, лекції і семінари для письменників та критиків.

Мистецькі програми також включають елементи співробітництва. Музиканти дають майстер-класи, актори, художники і танцюристи організують творчі майстерні, письменники проводять семінари та беруть участь у дискусіях. Рада співробітничала з британськими і з місцевими мистецькими агенціями, щоб забезпечити участь тих митців та колективів, які найбільше відповідають особливостям країни.

Міжнародні зв'язки Рада налагоджує різними шляхами. Програми візитів, спільних досліджень, студентські обміни та співробітництво, семінари і конференції для професіоналів - усе це сприяє розкриттю британського досвіду, стимулює взаєморозуміння та довгострокову співпрацю між спеціалістами споріднених галузей.

Одна з найважливіших тем, обговорення якої постійно підтримує Рада, - це майбутня структура Європи, специфіка та шляхи розвитку цієї структури, роль європейських національних і регіональних інституцій у розбудові спільного завтра.

У галузях прикладних та фундаментальних наук, медицини й сільського господарства прогрес, значною мірою, залежить від концентрації зусиль учених різних країн і роботи єдиними командами. Підтримка міжнародної кооперації в науці й технології належить до пріоритетних напрямів діяльності, який включає і взаємні візити співробітників та студентів університетів, спільні наукові видання, конференції, обговорення і спеціальні курси (численні літні семінари з англійської мови, державного управління, медицини, фінансів, дипломатії, прав людини тощо).

Сьогодні англійська мова є майже універсальною в науковому, інформаційному та бізнесовому спілкуванні. Саме тому навчання їй бажаючих є одним з найважливіших і наймасовіших видів діяльності Ради.

Курси англійської мови відкрито в 47 країнах у 94 навчальних центрах¹, які охоплюють понад 120 тис. слухачів одночасно.

Бібліотеки та навчальні центри Британської Ради забезпечують доступ до ключових джерел

¹ Рада брала участь в організації 40 навчальних центрів у Центральній та Східній Європі, забезпечивши їх підручниками, аудіо-візуальними засобами, методичними матеріалами для викладачів і студентів. У них постійно навчаються місцеві викладачі англійської мови. Щорічно понад півмільйона осіб, котрі опановують англійську, відвідують Британію, щоб удосконалити свої знання на мовних курсах.

інформації щодо науки, технології, економіки, політичних та управлінських проблем. Водночас вони постачають підручники і інші матеріали для підтримки освітніх та навчальних програм.

Бібліотеки і навчальні центри організують свою інформаційну роботу, виходячи з місцевих потреб (у Центральній та Східній Європі - це переважно англійське навчання), але всі вони дають можливість широкого вибору літератури та періодичних видань з тих напрямів, за якими працює Рада. Бібліотеки забезпечені аудіо- і відео матеріалами, мають сучасні комп'ютерні засоби зв'язку, що забезпечують доступ до британських та європейських засобів надання інформації й баз даних.

Крім обслуговування відвідувачів, бібліотеки надають серію додаткових послуг - готують спеціальну інформацію для урядових структур країни перебування та місцевих бібліотек, влаштовують виставки нової літератури і періодики, беруть участь у численних книжкових ярмарках та конференціях з питань книговидавництва й бібліотечної справи.

Представництво Британської Ради в Україні працює з 1992 р. Доступ до британських досягнень та досвіду в галузі освіти і перепідготовки, науки та культури Рада здійснює через свої осередки й центри англійської мови в Києві, Донецьку, Львові, Харкові та Одесі. Ці заклади пропонують спектр інформації про освіту, науку і культуру у Великій Британії, консультують викладачів англійської мови, керують проектами технічної допомоги від імені міжнародних фінансових організацій.

Спеціальний випуск «Британського вісника» був присвячений п'ятиріччю перебування Ради в Україні і, певною мірою, узагальнив результати її функціонування в нашій державі. Протягом цього часу постійна підтримка процесів реформування і розвитку в провідних галузях діяльності управлінського апарату знаходилася серед найважливіших цілей Ради. Існуючи спочатку у формі партнерства щодо надання інформаційної та консультативної допомоги в таких галузях, як державне управління і реформа державної служби, співробітництво далі перейшло до реформи юридичної та фінансової сфери, до запровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в банківському секторі.

Допомагаючи законотворчому процесу в Україні, Рада консультувала наших експертів у царинах цивільного, комерційного й адміністративного права, надавала тексти законодавчих актів Великої Британії у таких ділянках, як пенітенціарна система, законодавство в сфері інтелектуальної власності та прав дітей, координувала проекти Фонду «Know How» стосовно державного управління.

У 1995 р. Рада спільно з британською компанією «International Book Development» ініціювала програму навчання і надання допомоги представ-

никам українського книговидавництва. Завдяки фінансуванню від Європейського Союзу, британського посольства в Україні та власним ресурсам Рада провела сім інтенсивних курсів, які відвідали 180 старших управлінців і фахівців видавничої справи. У Києві та Харкові було організовано дві великі книжкові виставки й семінари за темами: «Книготоргівля у Британії сьогодні», «Як отримати британські книжки» та «Операції з закордонними авторськими правами». Після закриття експозицій книжки було передано українським бібліотекам безкоштовно.

Один з нових проектів Ради в Україні - «Інформаційне суспільство», сконцентрований на бібліотечних проблемах. На початку реалізації цього проекту в Інформаційному центрі Ради було проведено круглий стіл «Бібліотеки в інформаційному суспільстві» за участю керівників регіонального відділення Ради, представників міжнародних організацій в Україні, керівників українських бібліотек, бібліотечної громадськості.

Директор у справах Центральної та Східної Європи Британської Ради Енн Возенкрафт, її директор в Україні Макл Берд відзначили, що Рада приділяє особливу увагу розвитку ініціатив світового інформаційного суспільства, розв'язує проблеми підвищення ролі бібліотек в інформаційному суспільстві через підтримку професійного зростання, співробітництва з національними бібліотеками та розвитку професійних об'єднань бібліотечних працівників.

Учасники мали можливість ознайомитися з дослідженнями й програмами Європейського Союзу, котрі опікуються роллю бібліотек у новому інформаційному суспільстві. Моніка Сегберт, експерт Європейської Комісії з програми «Телематика для бібліотек», розповіла про розвиток бібліотек у країнах Європейського Союзу, їхні досягнення у використанні інформаційних технологій, наданні нових послуг, у процесі взаємообміну ресурсами.

Джон Міллер, регіональний інформаційний координатор Ради по Східній Європі, наголосив, що в інформаційній сфері Британія завоювала надзвичайно сильні позиції. Існує добре розвинена інфраструктура інформаційних послуг, котра включає такі всесвітньо визнані установи, як Британська бібліотека, потужні наукові та спеціалізовані бібліотечні мережі, а ще функціонують поважні організації, що займаються консультаціями та навчанням у галузі інформації².

² Велика Британія посідає провідні позиції в розвитку й використанні електронних інформаційних мереж та баз даних у найрізноманітніших сферах. Серед завдань Ради - забезпечити використання найкращої британської інформаційної продукції у наданні інформаційних послуг, повністю задіяти потенціал нових електронних та мультимедійних технологій для того, щоб продемонструвати передову роль своєї країни в цьому секторі.

Застосовуючи техніку SWOT (сильні й слабкі сторони, можливості та небезпеки), учасники круглого столу проаналізували ситуацію, в якій сьогодні опинились бібліотеки України. До слабких сторін бібліотечного комплексу було віднесено: психологічну неготовність і практичну непідготовленість бібліотекарів до нововведень, споживацьке ставлення держави й суспільства до бібліотек, що призводить до браку належної матеріальної бази та підриває їх імідж; не налагоджено партнерство й скоординованість роботи бібліотек. Серед позитивних сторін було відзначено традиції, сильний кадровий потенціал, прагнення до прогресивних змін, доступність і відкритість бібліотек. Учасники дискусії дійшли висновку, що можливості подальшого розвитку бібліотечної сфери полягають в інтенсивнішому і цілеспрямованішому професійному розвитку, утворенні мережі, яка б забезпечила доступ до нагромаджених ресурсів, у вивченні та обміні досвідом із колегами, розвитку ініціативи бібліотечних працівників.

Отже, питання підтримки і розвитку бібліотечної справи стає сьогодні одним з найголовніших у пріоритетах діяльності Британської Ради в Україні.

Інформаційну агенцію США (United States Information Agency) - USIA було утворено у 1953 р. як незалежну установу в структурі уряду з метою об'єднання здійснюваних за кордоном інформаційних програм та підвищення їх ефективності. До компетенції USIA було віднесено й керівництво радіостанцією «Голос Америки», але освітні та обмінні програми залишились у компетенції Державного департаменту США³.

Традиційним напрямом діяльності подібних

організацій USIA, але не головним, є підтримка та керівництво освітніми й культурними обмінними програмами, переговорами з цих питань⁴.

У рамках діяльності USIA представлені й культурно-мистецькі проекти, зокрема «Книжкова програма» та «Мистецька Америка». Понад 650 тис. прим. книжок, англійською та 15 іншими мовами надруковано і розповсюджено в світі останнім часом.

Діяльність Інформаційної служби Сполучених Штатів в Україні спрямована на розвиток демократичних засад та громадянської освіти, сприяння економічним реформам⁵.

Крім USIS, основною інституцією для реалізації культурно-інформаційної діяльності в Україні є America House - Американський дім, який поєднує в собі бібліотеку та інформаційний центр. Його завданням було створити зразок американської бібліотеки за системою, організацією доступу до інформації та обслуговування. На базі бібліотеки проводиться комплекс заходів для бібліотечних працівників, зокрема спрямованих на використання американського досвіду популяризації бібліотечної справи, запровадження новітніх інформаційних технологій. Діє тут і професійний «бібліотечний клуб» для працівників бібліотек Києва, які володіють англійською мовою.

Американський дім в Україні займається певною роботою з організації культурного співробітництва, хоча цей напрям діяльності явно не є пріоритетним. Це насамперед співробітництво з музеями та влаштування виставок, підтримка спільних проектів у музейно-виставковій сфері. За видавничою програмою, Американським домом здійснено переклади близько 40 книжок з різних галузей знань. З допомогою USIS готується

³ У 1961 р. Конгрес США прийняв т. зв. Акт Фулбрайта про освітні та культурні взаємообміни, який об'єднав різноманітні види зовнішньої культурної й освітньої діяльності, культурні і спортивні обміни, переклади книжок та періодики, представництво США в міжнародних виставках і ярмарках. Цим актом було започатковано створення культурно-інформаційних центрів США за кордоном. У 1977 р. USIA було об'єднано з Комітетом з освіти та культури Державного департаменту. На USIA покладено завдання інформувати американців про історію, культуру, проблеми інших країн і народів, щоб сприяти подальшому взаєморозумінню. Відділення USIA за кордоном відомі як Інформаційні Служби Сполучених Штатів (USIS).

Головне завдання USIA сформульовано як показ американських цінностей, підтримка демократії у всьому світі та забезпечення поширення об'єктивних новин й інформації. Серед основних функцій можна окреслити створення та підтримку особистих і міжорганізаційних зв'язків між США й іншими країнами з метою підвищення взаєморозуміння та зміцнення міжнародної стабільності, роз'яснення політики Сполучених Штатів серед різних кіл населення в зарубіжних країнах, показ американського суспільства у всій його складності. Важливою специфічною функцією USIA є інформування президента, державного секретаря, членів Ради Безпеки та інших офіційних осіб установ США щодо зарубіжної громадської думки стосовно політики Сполучених Штатів.

⁴ Швидкі та помітні події й зміни, що відбулися у світі протягом минулого десятиріччя, засвідчили привабливість демократичних засад державного устрою та ринкової економіки. Напевне, саме цей фактор вплинув на те, що сприяння розвитку демократії та ринкової економіки стало пріоритетним напрямом діяльності USIA в країнах постсоціалістичного табору.

На запрошення закордонних представництв USIA щорічно направляє близько 600 американських лекторів та експертів для реалізації короткотермінових лекційних програм, які є одним з механізмів вільного обговорення з зарубіжними аудиторіями основних проблем економіки, міжнародних стосунків, політичних і соціальних процесів, спорту, науки й технологій тощо. Одним з ефективних засобів народної дипломатії вважаються наукові, культурні та професійні обміни, які передбачають вільний обмін інформацією й ідеями між громадянами США та інших країн.

⁵ У рамках цієї діяльності щорічно в Україні реалізується досить широкий спектр програм, чільне місце серед яких належить програмам академічних обмінів. Серед них - гранти для українських учених, викладачів, аспірантів, учителів, учнів та абітурієнтів. Гранти надаються на проведення досліджень або читання лекцій в університетах США, навчання та розробки матеріалів для викладачів, створення нових методик у галузях суспільних і гуманітарних наук, міжнародних відносин, правознавства, економіки та бізнесу, педагогіки, соціальної сфери.

передача «Вікно в Америку», яка виходить в ефір на першому національному каналі Українського телебачення.

Важливим напрямом роботи Американського дому в Україні, як й інших культурно-інформаційних центрів, є організація вивчення англійської мови та надання допомоги в її викладанні. У центрі з вивчення мови та ресурсному центрі для вчителів можна отримати нові підручники, допоміжні матеріали, в т.ч. аудіо та відео.

З 1998 р. бібліотеку Американського дому реорганізовано в інформаційно-ресурсний центр. Це створює можливість віднайти інформацію про головні напрями американського демократичного досвіду, якими є демократизація всіх сфер життя, верховенство права, відкритість уряду, ринкова економіка, незалежність засобів масової інформації тощо. Серед інших пріоритетів інформаційно-ресурсного центру - політика США стосовно американських та європейських структур безпеки, роль громадськості в американських політичних дебатах, роль громадянської освіти в демократичному суспільстві, громадська обізнаність і політична діяльність у галузі коригування проблем навколишнього середовища.

Отже, робота USIS в Україні акцентується на інформаційному забезпеченні, яке адресується передусім владним, академічним та бізнесовим структурам. За роки існування служби намітилась тенденція до розбудови бібліотечної сфери, насамперед її інформаційної функції.

Німеччина реалізує культурно-інформаційну діяльність за кордоном через мережу культурно-освітніх центрів, що мають назву Гете-Інститут (Німецький культурний центр). Вони засновані в 1951 р., представлені 168 установами у 73 країнах. За дорученням уряду ФРН, Гете-Інститут виконує широкомасштабні завдання в галузі культурної політики в світі, опікуючись розвитком німецької мови за кордоном, сприяючи міжнародному співробітництву в сфері культури.

Гете-Інститут тісно співробітничав зі школами, університетами, спілками вчителів німецької мови та центрами освіти для дорослих і надає допомогу вчителям німецької мови в поліпшенні методів викладання, зокрема проводяться семінари з підвищення кваліфікації з методики та дидактики викладання іноземної мови, надаються навчальні матеріали, стипендії та гранти, пропонуються мовні курси для певних груп фахівців, для дітей та юнацтва під час канікул. Усі мовні курси функціонують під гаслом «Вивчаючи німецьку мову - знайомимося з Німеччиною». При Гете-Інституті, як і при більшості культурно-інформаційних центрів інших країн, можна скласти іспити, що визнаються на міжнародному рівні.

Разом з партнерами в країнах перебування Гете-

Інститут організовує та сприяє різноманітним заходам, зокрема конференціям, лекціям, семінарам з питань науки, культури й мистецтва, авторським читанням, теле- та радіосемінарам, влаштуванню вистав і концертів тощо. До сфери діяльності Гете-Інститутів належить спектр заходів для керівних кадрів та фахівців, організація їх навчання і стажування у ФРН.

Основною ланкою Гете-Інституту в Україні є бібліотека з найпотужнішим серед усіх зарубіжних культурно-інформаційних представництв в Україні фондом літератури, аудіо- та відеозаписів. Її фонди складаються з понад 4000 книжок, трьох щоденних газет, 38 тижневих і спеціалізованих журналів, близько 350 відеокaset, понад 500 компакт-дисків та аудіокaset, 30 CD-ROMів для швидкого й зручного пошуку інформації. Приблизно такі ж фонди мають філії Гете-Інституту - Німецькі читальні зали у Львові та Харкові.

Отже, перевага віддається розвитку бібліотечної справи як провідному засобу міжнародного гуманістичного спілкування, проектам, що тим чи іншим чином пов'язані з обміном інформацією, книжковою справою, популяризацією літератури та новітніх технологій.

Досвід показує: потреба в інформації про Німеччину в Україні досить велика і охоплює різні напрями. Бібліотека Гете-Інституту надає інформацію та літературу з таких галузей: філософія, психологія, економіка і менеджмент, право, екологія, мистецтво, архітектура й дизайн, кіно, театр, музика, німецькомовна література, історія, географія тощо. Важливою складовою фонду є фахова література з бібліотекознавства, оскільки одним із завдань Гете-Інституту є ознайомлення бібліотекарів України з ноу-хау на прикладі німецьких бібліотек. На відміну від Американського дому, робота Гете-Інституту значно більше адресована широкому загалу користувачів.

За часів соціалістичного табору питаннями поширення німецької мови, історії та культури на теренах СРСР опікувалась Німецька Демократична Республіка. З політичних міркувань відбувалося певне «дозування» інформації й ідеологічне забарвлення цієї роботи. З цих причин в українських бібліотеках була відсутня значна кількість видань німецькою мовою, особливо це стосувалося австрійської культурної спадщини.

Після 1989 р. Міністерство закордонних справ **Австрії** розпочало досить амбіційну програму щодо заснування австрійських бібліотек. Відтоді створено понад 35 таких закладів у різних країнах постсоціалістичного простору. В Україні відкрито чотири австрійські бібліотеки - в Києві, Львові, Чернівцях і Харкові.

Австрійську бібліотеку в столиці України створено у 1992 р. (Київ, пр. 40-річчя Жовтня, 3,

НБУВ). Її фонд становить близько п'яти тис. од. - книги, газети, журнали, в т.ч. приблизно 30 найменувань періодичних видань, нетрадиційні носії інформації - мікрофіші, аудіо- та відеокасети. Бібліотека забезпечує інформацією не лише відвідувачів, а й різні установи міста, в т.ч. органи державної влади. Партнерами бібліотеки є понад 30 організацій в Австрії, серед них бібліотека Австрійської Академії наук, Австрійська національна бібліотека, Бібліотека Австрійського інституту Східної та Південно-Східної Європи, Відділ культури магістрату Відня.

Діяльність Австрійської бібліотеки в Києві засвідчила пріоритетність тенденції наукового співробітництва в гуманітарній сфері, зокрема філософії, літератури й літературознавства, теорії та історії культури, книговидавничої справи. Це зумовлено структурою книжкового фонду, спрямованістю інтересів користувачів, певними історичними традиціями українсько-австрійських зв'язків.

За час існування Австрійська бібліотека в Києві реалізувала декілька цікавих і змістовних проєктів, зокрема пройшли спільний українсько-австрійський симпозіум «Українська література в Австрії, австрійська - в Україні», міжнародні семінари «Діалектика національної свідомості» (до 1000-річчя Австрії) та «Відень і розвиток слов'янських культур XIX - XX ст.», круглий стіл з питань перекладу та видання австрійської літератури в Україні, семінар австрійських бібліотек у нашій державі. За участю бібліотеки й Посольства Австрії в Україні видано ряд тематичних випусків журналу «Ковчег», де відбито українсько-австрійські культурні і літературні зв'язки, три номери журналу «Вікно в світ», присвячені австрійській літературі.

Тут постійно відбуваються книжкові виставки, презентації творів австрійських авторів, перекладених українськими літераторами та випущені видавництвами «Основи» (Вольфганг Краус «Нігілізм сьогодні», Людвіг Віттенштайн «Філософські дослідження», Крістоф Рансмайр «Останній світ», Карл Поппер «Відкрите суспільство та його вороги», Йозеф Шумпетер «Капіталізм, соціалізм і демократія») й ін.

Матеріали однієї з виставок «Шевченко та Австрія» продемонстрували вагомий внесок австрійських науковців у вивчення і популяризацію шевченківської творчості. Адже найповніше видання «Кобзаря», де вперше було надруковано чимало заборонених на той час творів, з'явилося через півтора десятиліття після смерті поета саме в межах тодішньої Австро-Угорщини. На виставці було представлено «Кобзар», виданий у Празі 1876 р. До революції 1905 р. багато публікацій у Росії були заборонені і доходили до українського читача саме

завдяки надрукованим в Австрії виданням. Так, коштом Товариства українських студентів у Відні «Січ» у тій же празькій друкарні було видано кілька книжок кишенькового формату з поемами «Сотник», «Марина», «Титарівна», «Княжна», «Варнак», «Петрусь», «Відьма», «Неофіти», «Марія». На виставці експонувались і ксерокопії з примірників, які зберігаються у відділі рідкісних книг Австрійської національної бібліотеки.

Чималий інтерес становлять знайдені у відділі рукописів Віденської міської бібліотеки кілька автографів німецьких перекладів українських народних пісень і поезії Шевченка «Минули літа молодії», зроблені австрійським популяризатором Шевченка Карлом Емілем Французом, та лист-подяка досліднику від товариства «Січ». З цими та багатьма іншими документами, присвяченими творчості поета, українські фахівці й громадськість мали можливість ознайомитися завдяки зусиллям Австрійської бібліотеки в Києві.

Функції культурно-інформаційної діяльності за кордоном держави Ізраїль покладено на спеціальний підрозділ Міністерства зовнішніх справ - управління культурних і наукових справ та на мережу культурних центрів, які є провідниками й реалізаторами виробленої цим підрозділом політики⁶.

Культурний центр та його бібліотека надають широкий спектр різноманітної інформації про Ізраїль. На відміну від культурно-інформаційних центрів інших країн, серед інформаційних матеріалів дуже значні обсяги туристично-рекламних матеріалів та інформація, адресована майбутнім репатріантам⁷.

Найактивніше Культурний центр Ізраїлю в Україні підтримує наукове й освітнє співробітництво. Сьогодні його партнерами є Київський національний університет імені Тараса Шевченка і Національний університет «Києво-Могилянська академія», Університет лінгвістики і права та Національний технічний університет «Київський

⁶ Управління складається з шести департаментів: літератури і мистецтва, культурних, наукових угод, академічних справ, інформації та публікацій, Іберійсько-Ізраїльський культурний інститут, департамент адміністрації й бюджету.

Структура управління власне і визначає основні напрями діяльності Культурних центрів за кордоном. Зокрема в Україні це - освітні та розвиваючі програми для дітей і молоді, науково-гуманітарне співробітництво з вищими навчальними закладами, академічними та громадськими науковими установами, організація свят, фестивалів, інших культурних заходів, тісне співробітництво з єврейськими організаціями в Україні.

⁷ Центр безкоштовно розповсюджує десятки видань, переважно видрукованих Міністерством абсорбції Ізраїлю, які містять вичерпну інформацію про всі аспекти сучасного життя в Ізраїлі - від державного устрою, системи освіти, працевлаштування, порядку отримання житла та субсидій до правил поведінки, традицій, процедури запису до лікарської каси й отримання посвідчення водія, назв документів тощо.

політехнічний інститут», Університет культури і мистецтв та Соломонів університет, інститути філософії та сходознавства НАН України, Інститут іудаїки тощо. Такий розвиток наукової співпраці пояснюється тим, що бібліотека Центру має велику кількість матеріалів, раніше недоступних українським науковцям через політичні та ідеологічні причини. Зокрема, це література з історії релігії, філософії, єврейського мислення й історії єврейського народу, держави Ізраїль, традицій і свят, які мають тисячолітнє коріння, найтісніше пов'язані з розвитком дохристиянської цивілізації і містять в основі глибокий метафізичний і філософський смисл. Більшість цих матеріалів видрукувані в Ізраїлі, США, Росії переважно англійською, російською мовами та мовою іврит. На жаль, практично відсутня література українською мовою.

Бібліотека Центру надає велику кількість довідкової і методичної літератури, відеоматеріалів та інформації для викладачів мови. Центр має свою сторінку в Internet й через E-mail щотижня отримує дайджест ізраїльської преси, видає газету «Ізраїльський бюлетень», яка містить оперативну інформацію про новини Ізраїлю, діяльність Культурного центру Ізраїлю в Україні та його філій у Харкові, Дніпропетровську, Одесі⁸.

Досвід провідних зарубіжних країн засвідчує посилення ролі бібліотек у розвитку демократії та місцевого самоврядування, ринкової економіки, соціальної сфери, міжнародних зв'язків. Еволюція місії бібліотек відбувається за рахунок розвитку їх інформаційних функцій, акумулювання сторонніх і створення власних інформаційних ресурсів, надання доступу до національних та світових інформаційних мереж.

Разом з цим за останні три роки в ряді європейських країн на найвищому рівні на основі проведених досліджень почали вироблятися і поширюватися рекомендації, що в підсумку впливають на формування концепції розвитку інформаційного суспільства, яка ставить у центр уваги людину.

Це опосередковано позначилося і на діяльності культурно-інформаційних центрів (КІЦ) зарубіжних країн в Україні через посилення уваги до програм міжособистого спілкування та міжнарод-

них обмінів, реформування бібліотечної сфери. Так, на початку 1998 р. з метою активнішого використання передових бібліотечних технологій, інформаційних ресурсів розвинутих країн представники КІЦ зарубіжних країн та міжнародних організацій, що працюють в Україні, створили при Національній парламентській бібліотеці спеціальний консультативно-дорадчий орган.

Отже, питання інформаційного обміну, розвитку бібліотечно-інформаційних технологій набувають значення пріоритетних у діяльності більшості культурно-інформаційних установ зарубіжних країн, які працюють в Україні.

1. Аналітичний огляд міжнародних культурних зв'язків України у 1996 р. / Поточний архів Укр. центру культурних досліджень.
2. Здіорук С.І., Парахонський Б.О., Валевський О.П. Стратегічні аспекти національно-культурної політики України, вип. 48, 1995. / Укр. ін-т стратег. досліджень.
3. Культурная политика Европейского Союза в 1995 году // Панорама культурной жизни зарубежных стран: Информ. сб. - М., 1996. - Вып. 8-9. - С.3-13.
4. Мартинов А.Ю. Українсько-німецькі зв'язки у контексті європейської інтеграції: Автореф. дис. ... канд. іст. наук / НАН України, Ін-т історії України НАН України. - К., 1997. - 23 с.
5. Микієвич М.М. Міжнародно-правові аспекти співробітництва Європейського Союзу з третіми країнами: Дис. ... канд. юр. наук / Львів. держ. ун-т ім. І.Франка. - Львів, 1996. - 180 с.
6. Caron R. L'Etat et la culture. - Paris: Economica, 1989. - 125 p.
7. Cultural Centres in Central and Eastern Europe: Culterlink. Special issue. - Institut for International Relations. - Zagreb, Croatia, 1994.
8. Europe: Horizon Culture. Cinq ans apres la chute du Mur. Rencontres internationales 5 et 6 Novembre 1994. Syntèse des travaux. - Ministère de la Culture et de Francophonie, France.
9. International Visitor Program. - United States Information Agency, number 5, Spring 1996.
10. L'action internationale du Ministère de la culture et de la Francophonie: 80 actions «phares». - Paris: Groupe trente deux, s.a. - 71 p.
11. Professional Communication: The Social Perspective/ ed. by N.R. Blyer, C.Thralls. - London: Sage Publication, 1993. - 292 p.
12. Public libraries and the information society: Study/ Ed. by J.Thorhauge. - Luxemburg: Office for Official Publications on the European Communities (1997). - 8 p.
13. Resolution on the Information society, culture and education (Morgan Report) - with amendments / The European Parliament. Committee on Culture, Youth, Education and the Media.
14. The British Council. Worldwide. - The British Council, 1995, Press and Public Relations Department.
15. USIA. Telling America's story to the world. The office of Public Liason USIA.
16. U.S. Government International Exchanges Programs: An Overview/ Gerald A.Buhi. - USIA World, Wolum 15, number 1, 1996.

⁸ Звичайно, одним з пріоритетних напрямів роботи Центру є спілкування з представниками єврейської діаспори в Україні - організація курсів з вивчення мови, семінари для викладачів єврейських шкіл, зустрічі з візитерами з Ізраїлю, освітні, культурно-мистецькі, просвітницькі й розважальні програми, працюють молодіжний клуб «Шимшон», клуб знавців івриту, любителів поезії, постійно проводяться турніри з брейн-рингу та вікторини на краще знання історії й культури Ізраїлю.

Центр постійно наголошує, що його заходи і матеріали відкриті й доступні для людей усіх національностей, які цікавляться історією та сучасним життям Ізраїлю, бажають брати участь у програмах Центру.